

σιον, ἢ εἰς ὅποιανδήποτε ἐπιχείρησιν του. Εἶναι πρόσθετον μεσολαβοῦν πρόσωπον μεταξὺ Ἀρίστωνος καὶ ἐργατῶν. Μόνον τὰ κύρια ὀνόματα ἀλλάζουσιν, ἀλλ' ἡ δαπάνη γίνεται, συνάμα δὲ καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς ἐνθάρρυνσις τῆς βιομηχανίας.

δ' Ὑπολείπονται τὰ δεκαεσιχίλια φράγκα, ἅπερ ὁ Ἀρίστων οἰκονόμησεν ἐνταῦθα δὲ ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς ἐνθάρρυνσεως τῶν τεχνῶν, τῆς βιομηχανίας, τῆς ἐργασίας καὶ τῶν ἐργατῶν φαίνεται ὁ Χρυσίππος ὑπέρτερος τοῦ Ἀρίστωνος. εἰ καὶ ὑπὸ τὴν ἠθικὴν ἔποψιν ὁ Ἀρίστων ἀναδεικνύεται ὑπέρτερος τοῦ Χρυσίππου.

Μετὰ στενοχωρίας πάντοτε, πιεζούσης με μέχρι φυσικῆς ἀλγηδόνος, βλέπω τοιαύτας ἀντιφάσεις μεταξὺ τῶν μεγάλων νόμων τῆς φύσεως. Ἄν ἡ ἀνθρωπότης ἦναι ἠναγκασμένη νὰ ἐκλέγῃ μεταξὺ τοῦ προσβάλλοντος τὰ συμφέροντά της καὶ τοῦ προσβάλλοντος τὴν συνείδησίν της, εἶναι ἀπελπισία περὶ τοῦ μέλλοντος αὐτῆς. Ἄλλ' εὐτυχῶς τὸ πρᾶγμα δὲν ἔχει οὕτω.

Ἴνα δὲ ὁ Ἀρίστων ἀναλάβῃ πρὸς τῇ ἠθικῇ καὶ τὴν οἰκονομικὴν ὑπεροχὴν, ἀρκεῖ νὰ ἐννοήσωμεν τὸ παρήγορον τοῦτο ἄξιωμα, ὅπερ κί-τοι φαίνεται παράδοξον εἶναι οὐχ ἥττον ἀληθές: τὸ οἰκονομεῖν ἐστὶ δαπανᾶν.

Τί προτίθεται ὁ Ἀρίστων οἰκονομῶν δεκαεσιχίλια φράγκα; Τάχα νὰ θάψῃ αὐτὰ εἰς γωνίαν τινα τοῦ κήπου του; Βεβαίως ὄχι, ἀλλὰ ν' αὐξήσῃ τὸ κεφάλαιον καὶ τὸ εἰσόδημά του. Αὐτὰ λοιπὸν τὰ χρήματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἐξώδευ-σεν εἰς προσωπικὰς ἀπολαύσεις, τὰ ὁποῖα οἰκονόμησε, τὰ μεταχειρίζεται εἰς ἀγορὰν γαιῶν, οἰκίας, δημοσίων χρεωγράφων, βιομηχανικῶν μετοχῶν, ἢ τὰ τοποθετεῖ παρὰ τινι ἐμπόρῳ ἢ τραπεζίτῃ. Ἀκολουθεῖσθε καθ' ὅλας τὰς ὑποθέσεις ταύτας τὰ ἐν λόγῳ χρήματα, καὶ θέλετε πεισθῆ ὅτι διὰ τῶν πωλητῶν ἢ διὰ τῶν δανειζομένων προσώπων ὅλα τρέφουσι τὴν ἐργασίαν ἀπαραλλάκιως, ὡς εἰ ὁ Ἀρίστων, κατὰ μίμησιν τοῦ ἀδελφοῦ του, ἠγόραζε δι' αὐτῶν ἐπι-πλκ, τιμαλφεῖς λίθους, ἵππους κλπ.

Ἀγοράζει ὁ Ἀρίστων γαίαις ἢ χρεώγραφα ἀντὶ δεκαεσιχιλίων φράγκων, δρωόμενος ἐκ τῆς σκέψεως ὅτι δὲν ἔχει ἀνάγκην νὰ τὰ ἐξοδεύσῃ. Αὐτὴν τὴν κατηγορίαν προσάπτετε εἰς αὐτὸν, ὅτι δὲν τὰ ἐξοδεύει.

Ἀλλὰ καὶ ὁ πωλῶν εἰς αὐτὸν τὰς γαίαις ἢ τὰ χρεώγραφα δρωᾶται ἐκ τῆς σκέψεως ὅτι χρειάζεται τὰ δεκαεσιχίλια φράγκα ἵνα τὰ ἐξοδεύσῃ οὕτως ἢ ἄλλως.

Ὡστε κατὰ τοῦτον ἢ ἐκείνον τὸν τρόπον ἡ δαπάνη γίνεται πάντοτε, ἢ διὰ τοῦ Ἀρίστωνος ἀμέσως, ἢ διὰ τοῦ προσώπου εἰς τὸ ὅποιον ἔδωκε τὰ χρήματα.

Μία μόνον λοιπὸν διαφορὰ ὑπάρχει μεταξὺ τῆς τοῦ Ἀρίστωνος καὶ τῆς τοῦ Χρυσίππου δια-γωγῆς ὡς πρὸς τὴν ἐργατικὴν τάξιν, ὡς πρὸς

τὴν ἐνθάρρυνσιν τῆς ἐργασίας. Ἡ μὲν τοῦ Χρυσίππου δαπάνη ἀμέσως παρ' αὐτοῦ καὶ περὶξ αὐτοῦ γινομένη εἶναι δρωόμενον ἢ δὲ τοῦ Ἀρίστωνος γινομένη ἐν μέρει διὰ μεσολαβούντων καὶ μακρῶν αὐτοῦ εἶναι μὴ δρωόμενον. Ἀλλὰ παρὰ τῷ εἰδοτῇ νὰ σχετίζη τὰ ἀποτελέσματα πρὸς τὰς αἰτίας ἢ μὴ δρωμένη δαπάνη εἶναι οὐχ ἥττον πραγματικὴ τῆς δρωμένης. Ἀπόδειξις δὲ ὅτι καὶ εἰς τὰς δύο περιπτώσεις τὸ νόμισμα κυκλοφορεῖ, καὶ ὅτι δὲν μένει ἐν τῷ κιβώτιῳ τῶν οἰκονόμων καθὼς δὲν μένει ἐν τῷ τοῦ ἀσώτου.

Ψευδὲς λοιπὸν τὸ λεγόμενον ὅτι ἡ οἰκονομία βλάπτει ἐπὶ τοῦ παρόντος τὴν βιομηχανίαν: τὸνναντίον εἶναι ὅσον καὶ ἡ πολυτέλεια εὐεργετικὴ αὐτῇ.

Πόσον ὅμως δὲν εἶναι ὑπερτέρα τῆς πολυτελείας, ἂν ὁ νοῦς δὲν περιορισθῇ εἰς τὸ ἐνεστώ, ἀλλ' ἀποβλέψῃ καὶ εἰς λίαν πορρωτέρω μέλλον;

Δέκα παρήλθον ἔτη. Τί ἔγεινεν ὁ Χρυσίππος καὶ τὰ πλοῦτη του καὶ ἡ μεγάλη δημοτικότης του; τὰ πάντα ἐξηφανίσθησαν. Ὁ Χρυσίππος κατεστράφη ἀντὶ νὰ σκορπίζη πεντηκονταεσιχίλια κατ' ἔτος φράγκα εἰς τὴν κοινωνίαν, ζῆ μάλιστα δαπάνη αὐτῆς. Ἄλλ' ὅπωςσδήποτε δὲν εἶναι πλέον ἡ χαρὰ τῶν προμηθευτῶν του, δὲν ἐγκωμιάζεται ὡς ὁ προστάτης τῶν τεχνῶν καὶ τῆς βιομηχανίας, δὲν εἶναι ὠφέλιμος πλέον εἰς τοὺς ἐργάτας, οὐδ' εἰς τὴν οἰκογένειάν του, τὴν ὁποῖαν ἀφίνει ἐν πενίᾳ.

Εἰς τὸ τέλος τῶν αὐτῶν δέκα ἐτῶν ὁ Ἀρίστων ὄχι μόνον ἐξέκκολουθεῖ ῥίπτων εἰς τὴν κυκλοφορίαν ὅλον τὸ εἰσόδημά του, ἀλλὰ τὸ ῥίπτει αὐξόμενον ἐτησίως. Αὐξάνει τὸ ἐθνικὸν κεφάλαιον, ὅπερ τρέφει τὴν ἐργασίαν ἔπειδὴ δὲ ἐκ τῆς σημαντικότητος αὐτοῦ ἐξαρτᾶται ἡ ζήτησις τῶν βραχιόνων, ἐξέκκολουθεῖ αὐξάνων ἐπὶ μᾶλλον τὴν ἀμοιβὴν τῆς ἐργατικῆς τάξεως. Ἀποθνήσκων ἀφίνει τὰ τέκνα του ἱκανὰ νὰ τὸν ἀντικαταστήσωσιν εἰς τὸ ἔργον τοῦτο τῆς προόδου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ.¹

Ἡθικῶς ἡ ὑπεροχὴ τῆς οἰκονομίας ἐπὶ τῆς πολυτελείας εἶναι ἀφιλονεικτος. Ἡ σκέψις ὅτι καὶ οἰκονομικῶς οὕτως ἔχει, εἶναι παρήγορος εἰς τὸν μὴ ἀρκούμενον εἰς τὰ ἄμεσα τῶν φαινομένων ἀποτελέσματα, ἀλλ' ἐξέκκολουθούντα τὰς ἐρεῖνας μέχρι τῶν τελευταίων συνεπειῶν.

¹ Ἐπιτετατὸ τέλος.

I. B.

Ὁ πληθυσμὸς τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου διαιρεῖται κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ ἔτους 1870 εἰς

1. Ὁ περίφημος ἄγγλος οἰκονομολόγος Ἀδὰμ Σμιθ ἐρακτικῶς τὸ διπλοῦν τοῦτο ἀποτέλεσμα τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς σπατάλης, εἰπὼν ὅτι ὁ μὲν οἰκονόμος εἶναι ὁ ἴδρυτής εὐποροῦ καταστήματος, προωρισμένου νὰ παρέχῃ καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἴδρυτοῦ ἐργασίαν ἀπὸ γενεῶν εἰς γενεάς εἰς ὠρισμένον ἀνθρώπον ἀοιθμόν· ὁ δὲ σπάταλος εἶναι ὁ μωρὸς ὁ καταστρέφων τὸ ἴδρυμα καὶ οὕτω στεριεύων τὰς ὑπὸ τῶν προκατύχων του ἀνοικησίας πηγὰς τῆς ἐργασίας.

327,809 οικογενείας διανεμομέναις εἰς 312,519 κατωκημένα κτίρια.

Ο ΛΥΣΣΑΣΜΕΝΟΣ

Ἦτο λόγος ἦτο περὶ σκύλων.

Τὸ δαίπνον εἶχε τελειώσει. Αἱ κυρίαί εἰς τὸν ἐξώπῃν ἐθαύμαζον τὰ φλογοβαρῆ νέφη τῆς δύσεως, ἡμεῖς δὲ περὶ τὴν τράπεζαν ἐπίνομεν τὸν καφὲν καπνίζοντες. Ὁ Ἀνδρέας μόνος, ὁ ἀνεπιός μου, ὅστις δὲν καπνίζει ἀκόμη ἢ καπνίζει ἐν τῷ κρυπῷ, ἔπαιζεν εἰς μίαν γωνίαν μετὰ τὸν σκύλον του. Ἄλλ' ἢ θορυβώδης ἐκδιήλωσις τῆς ἀμοιβαίας τῶν δύο τούτων ἀγάπης δὲν συνετέλει οὔτε πρὸς διασκεδάσειν, οὔτε πρὸς τὴν κλητὴν χώνευσιν ἡμῶν τῶν περὶ τὴν τράπεζαν πρεσβυτέρων. Οὐδεὶς παρεπονείτο, διότι ὁ μὲν Ἀνδρέας ἦτο τοῦ οἰκοδεσπότου ὁ μονογενὴς υἱός, ὁ δὲ σκύλος ἦτο ὁ ἀγαπητὸς τοῦ Ἀνδρέα σύντροφος· δὲν ἐχρειάζετο ὅμως μεγάλη εὐφυΐα δόσις διὰ νὰ ἐνοησῆ τις, ὅτι οἱ πλείστοι ἠθέλομεν εὐχαριστηθῆ ἐπὶ τῇ ἀποπομπῇ τοῦ ζωηροῦ τετραπόδου. Ὁ γαμβρός μου, ὅστις δὲν ἐνοεῖ δυσκόλως, ἔσπευσε νὰ μὰς ἀπκλάξῃ τῆς πικρουσίας του, πρὸς προφανῆ τοῦ υἱοῦ του δυσἀρέσειαν.

Ἐπανελθούσης τῆς ἡσυχίας ἐπανελήφθη ζωηροτέρα περὶ τὴν τράπεζαν ἡ συνομιλία, φυσικῶς δὲ τῷ λόγῳ ἠρχίσασμεν λαλοῦντες περὶ τοῦ ἀποπεμφθέντος, περὶ τῶν ποικίλων ἀρετῶν του, περὶ τῆς καταγωγῆς του, καὶ ἐν γένει περὶ σκύλων. Προκειμένου περὶ σκύλων κατηντήσαμεν ἀπὸ ἐνὸς εἰς ἄλλου εἰς τὸ κεφάλαιον τῆς λύσσης. Ὁ δὲ Ἀνδρέας, ὅστις ἐφαίνετο πλεοναπντὸς ἄλλου ἐνδιαφερόμενος εἰς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο, ἠρώτησε τὸν ἱερέα τοῦ χωρίου, μετὰ τοῦ ὁποίου εἴχομεν συνδειπνήσει, ἐὰν ἦτο συνήθης ἢ λύσσα εἰς τὸ χωρίον.

— Συνήθης ὄχι, ἀλλ' ὄχι καὶ ἄγνωστος, ἀπεκρίθη ὁ Παπᾶ-Σεραφεῖμ, καὶ μὰς διηγῆθη μεταξὺ ἄλλων τὰ τῆς ἀσθενείας ἐνὸς καλοῦ σκύλου του, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀναγκασθῆ πρότινον ἐτῶν νὰ φονεύσῃ, ἀφοῦ ἐβεβαιώθη ὅτι ἀσθενεία του ἦτο ἡ λύσσα.

Τὴν διήγησιν τοῦ ἱερέως διέκοπτεν ἀνὰ πᾶσαν στιγμήν ὁ Ἀνδρέας μετὰ τὰς ἐρωτήσεις του: Πῶς ἠγνόησεν ὁ Παπᾶ-Σεραφεῖμ ὅτι ὁ σκύλος ἦτο λυσσασμένος, τί τὸν ἔκαμε, ποῦ τὸν ἔδεσε, πῶς τὸν ἐφόνευσε; Ὁ ἱερεὺς ἀπεκρίνετο λεπτομερῶς, ἐκ δὲ τῶν ἐρωταποκρίσεων ἐκείνων δημολογῶ ὅτι ἔμαθα οὐκ ὀλίγα περὶ λύσσης τὴν ἐσπέρην ἐκείνην.

— Ὅμιλοῦμεν περὶ σκύλων, εἶπεν ὁ γαμβρός μου, διακόψας τελευταίαν τινα τοῦ υἱοῦ του ἐρωτήσιν. Ἀλλὰ τί θὰ ἔλεγες, Ἀνδρέα, ἐὰν ἤκουες τὸν Παπᾶ-Σεραφεῖμ νὰ σοῦ διηγηθῆ ὅτι εἶδε καὶ ἄνθρωπον λυσσασμένον;

— Ἄνθρωπον λυσσασμένον! ἀνεφώνησεν ὁ Ἀνδρέας. Ὅλοι δὲ μετ' αὐτοῦ ἠρχίσασμεν ἀπει-

θύνοντες ἐρωτήσεις πρὸς τὸν ἱερέα. Πῶς, ποῦ, τότε, τί συνέβη, τί ἀπέγεινε;

Αἱ δάσειαι ὄφρεις τοῦ Παπᾶ-Σεραφεῖμ εἶχον συσταλῆ ἄμα ἤκουσε τὰς τελευταίας τοῦ γαμβροῦ μου λέξεις. Δὲν ἀπεκρίθη εἰς οὐδεμίαν τῶν ἀλλεπαλλήλων ἐρωτήσεων μας· ἡ σιωπὴ καὶ ἡ κατῆφεία του ἐμαρτύρουν, ὅτι ἀναμνήσεις θλιβεραὶ ἐπίεζον τὴν καρδίαν του, ὅτι δὲν τῷ ἦτο ἀρεστόν νὰ τὰς ἀναξίνη. Ἀλλὰ βλέπων ὅλους ἡμᾶς περιέργους καὶ ἀνυπομόνους νὰ τὸν ἀκούσωμεν, ἐνίκησε τὸν δισταγμὸν του, ἀνεκάθησεν ἐπὶ τῆς καθέκλας του, ἐσήκωσεν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τὸ καλιμαχύριόν του, τὸ ἀπέθεσεν ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἔτριψε δις ἢ τρίς τὸ μέτωπον μετὰ τὴν δεξιάν παλάμην του καὶ ῥίψας τὸ ἥρεμον βλέμμα του κατὰ σειρὰν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὄλων ἡμῶν, ἤρχισεν ὡς ἐξῆς τὴν διήγησίν του·

— Γνωρίζετε ὅλοι τὰ Παλαιὰ Ἀλώνια ἐδῶ ἔξω πρὸς βορρᾶν τοῦ χωρίου. Τὸ νεκροταφεῖόν μας, καθὼς ἐνθυμείσθε, κεῖται ὀλίγον μακρύτερα, πρὸς δυσμάς. Ἀμπέλια δεξιὰ, τὸ βουνὸν ἀριστερὰ, καὶ ἀνάμεσα ὁ δρόμος ἀπὸ τ' ἀλώνια εἰς τὸ νεκροταφεῖον. Εἰς τὸ μέσον περιήπου τοῦ δρόμου, πρὸς τοῦ βουνοῦ τὸ μέρος, ἴσως παρετηρήσατε ἐν μεγάλῳ πεύκῳ τὰ γηρασμένα του κλωνάρια σχηματίζουσαν μικρὰν ὄασιν σκιάς ὅταν ὁ ἥλιος φλογίζει τὴν ἀδενδρον ἐκείνην ἔκτασιν. Ὅποτεν διαβαινὼ ἐκεῖθεν ἡ καρδία μου σφίγγεται εἰς τὴν θέαν τοῦ πεύκου, καὶ ὁ ἦχος τοῦ μου φαίνεται ὡσὰν νὰ συλλαβίξῃ τὸ ὄνομα τοῦ δυστυχοῦς Χρήστου.

Δεκατρία ἔτη ἐπέροσαν ἔκτοτε. Ἦτο περὶ τὰ μέσα Αὐγούστου. Πρὸ τινῶν ἡμερῶν εἶχεν ἀκουσθῆ ὅτι ἐφάνη λύκος γύρω τοῦ χωρίου. Ὁ Γεροθανάσης, ὁ ὁποῖος εἶχε κτίσει κατ' ἐκεῖνο τὸ ἔτος τὴν καλύβην του πλησίον εἰς τ' ἀλώνια, διηγεῖτο ὅτι αἱ φωναὶ τοῦ σκύλου του τὸν ἐξύπνησαν μίαν νύκτα, ὅτι ἤνοιξε τὸ παράθυρον καὶ εἶδεν ἔξω ἀπὸ τὸν τοῖχον τοῦ αὐλογόρου του ἓνα φοβερὸν λύκον, ὅτι ἤρπασε τὸ ὄπλον του καὶ ἐτουφέκισεν, ἀλλὰ δὲν τὸν ἐπέτυχεν καὶ τὸν εἶδεν εἰς τὸ φῶς τῆς σελήνης ἀποσυρόμενον μετὰ τὴν οὐρὰν χαμηλὰ καὶ μετὰ βήματα ὡσὰν μεθυσιμένου ἀνθρώπου, καὶ ὅτι τόσον ἐτρομάξεν ὡστε δὲν ἐσκέφθη νὰ γεμίσῃ καὶ πάλιν τὸ μονόκανον ὄπλον του διὰ νὰ πυροβολήσῃ ἐκ δευτέρου. Καὶ ἀπὸ ποιμέναις ἠκούσθησαν ἄλλα παραπλήσια, ὡστε διέτρεχε φήμη εἰς τὸ χωρίον, ὅτι λύκος ἐπικίνδυνος ἦτο πλησίον μας, οἱ δὲ χωρικοὶ τὴν νύκτα ἐκοιμῶντο μετὰ τὸν ἓνα ὀφθαλμὸν ἀνοικτὸν, ἔχοντες τὸν νοῦν εἰς τὰ ζῶά των. Ὁ κίνδυνος ἦτο μεγαλειότερος παρ' ὅσον ἐφαντάζοντο, διότι ὁ ἐχθρὸς δὲν ἦτο λύκος πεινασμένος, ἀλλὰ λυσσασμένη λύκαινα.

Ἐν ἀπόγειμα—ἦτο Δευτέρα—ὁ Χρῆστος ἔβασκε τὰ πρόβατα τοῦ πατρός του πλησίον εἰς τὸ πεύκον, περὶ τοῦ ὁποίου σὰς ἔλεγα. Ἐκῆθη-